

ADABIYOT GULSHANI ICHRA

Qoryog‘diyev Jo‘rabek Bobir o‘g‘li

Toshkent davlat transport universiteti talabasi

Annotatsiya: *Toshkentga surgun qilingan shoirning Toshkentga surgun qilingan yillarida yana adabiyotga qo‘l urishi tegirmonidan omon qolish dek amri mahol edi. Shunga qaramay Shayxzoda serqirra ijodkor sifatida O‘zbekiston adabiyotiga o‘z hissasini qo‘shgan.*

Kalit so‘zlar: *Maqsud Shayxzoda, adib, Otajon Hoshim, G‘ozi Olimov, Qayum Ramazon, Safo Zufariy, Cho‘lpon ijodi, Sozim, Galdir, Nasrudillo Davron, Usmon Nosir, adabiyot gulshani ichra.*

O‘sha mash‘um kunlarda dushmanquvarlarning diqqat markazida bo‘lgan muassasalardan biri Til va adabiyot instituti edi. J.Sh. imzoli muallif “Qizil O‘zbekiston” gazetasining bir ming to‘qqiz yuz o‘ttiz yettinchi yil o‘n to‘rtinchi sentyabrda bosilgan “Til va adabiyot institutiga kim rahbarlik qiladi?” degan maqolasida, jumlada bunday deb yozgan edi. “Institut direktori Otajon Hoshim o‘z atrofiga... har qadamda ishga ongli ravishda zarba keltirishga tayyor turgan kishilarni to‘plagan. Oshkora qilingan xalq dushmanlari G‘ozi Olimov, Qayum Ramazon, Safo Zufariy va hammaga ma‘lum millatchi Fitrat kabi kishilar institutning asosiy suyanchiq kuchi bo‘lib kelgan...”

Millatchi unsurlar uchun institut kabinetlarining eshiklari keng qilib ochib qo‘yilgan. Huddi Zarifiy va Buyuk Karimiy folklor kabinetini millatchi G‘ulom Zafariy kabilarning sovetga qarshi latifalar aytib berish joyi qilganlar. Shuning uchun Otajon Hoshimv shunday degan “partiyani aldovchi, hatto sovet grajdaniga munosib hisni yo‘qotib borayotgan bir kishi, degan xulosani chiqarishga haqlimiz...” Shayxzoda Otajon Hoshimning sevimli aspiranti bo‘lgani uchun aspiranturani tugatganidan so‘ng institutda ilmiy xodim sifatida olib qolingani edi. Binobarin, u Otajon Hoshimning, o‘sha yillar tili bilan aytsak, “dum”i edi. Qolaversa, u Otajon Hoshimning ilmiy rahbarligida “Cho‘lpon ijodi” degan tadqiqot ustida ish olib borayotgan, hatto shu mavzu bo‘yicha ma‘ruza ham qilgan edi. Shu yerda mavzudan bir oz chekinsak-da, Shayxzodaning bir ming to‘qqiz yuz o‘ttiz yettinchi yilda qurbon bo‘lgan ikki unutilmas shoir – Cho‘lpon va Usmon Nosir bilan munosabatlariga doir bir xotira bilan o‘rtoqlashsak. bir ming to‘qqiz yuz o‘ttiz uchunchi yildan boshlab taniqli shoir va yozuvchilar davrasida yashagan adabiyotshunos Nasrullo Davronning aytishiga ko‘ra, Shayxzoda Cho‘lpon bilan Usmon Nosirni, ayniqsa, yoqtirar, ularning ham Shayxzodaga bo‘lgan hurmatlari g‘oyat ziyoda ekan. “Sozim” she‘rlar to‘plami nashr etilganida, Cho‘lpon bu to‘plamiga: “Sozini qo‘liga qaytadan olgan shoirlardan – ulug‘ Navoiy va Fuzuliy vatandoshi bo‘lmish shoir Maqsud Shayx o‘g‘liga”, deb yozib bergan ekan. Uning aytishicha, Shayxzoda Cho‘lpon she‘rlaridagi badiiy nafosatni chuqur his etgan va qadrlagan. Balki

shuning uchundir, Cho'lpon yangi yozgan she'rlarini Shayxzoda va boshqa yosh shoirlarga o'qib, ularning fikrini bilishni istagan. "Shayxzodaning yaxshi ko'rgan she'rlaridan biri "Galdir" edi, - degan edi Nasrudllo Davron. – Shayxzoda faqat Cho'lpon she'rlarini sevib o'qibgina qolmay, har bir iste'dodli shoir yoki yozuvchini yangi asari bilan tabriklar va u bilan quvonardi. U yaratilgan har bir yaxshi badiiy asarni o'zbek adabiyotining yutug'i, deb bilardi". Nasrullo Davronning eslashicha, Shayxzoda Usmon Nosirning "Naxshon" dostonini yozib tamomlaganidan xabar topib, Injiqobodagi Ijod bog'iga izlab kelgan va dostonni qo'lyozma holida o'qigach, qattiq hayajonlangan. Usmon Nosir "Naxshon"ni ehtiros bilan o'qib berganidan keyin g'oyat sevinib, muallifni chin dildan quchib tabriklagan. Cho'lpon va Usmon Nosir singari "xalq dushmanlari" bilan yaqin aloqada bo'lgan, Otajon Hoshimning tashabbusi bilan dastlab aspiranturaga, keyin ilmiy xodimlikka olingan, buning ustiga, Toshkentga surgun qilingan shoirning bir ming to'qqiz yuz o'ttiz yettinchi yil tegirmonidan omon qolishi amri mahol edi. Shuning uchun ham u dahshatli voqealar boshlangach, mehnat ta'tili bahonasida Ozarbayjonga, ota-onasining issiq bag'riga borib, bir necha oy ular panohida yashadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda adibning Toshkentga surgun qilinganidan keyin ham adabiyotga bo'lgan qiziqishi o'chmasdan doim olg'a yurgani, uning hayot zarvaraqlaridan mardonavor o'tganligi insonning ruhiyatini jo'shtirib hayotga bo'lgan qiziqishini uyg'otadi. Shayxzoda ham adabiyot gulshani ichra sho'ng'igan buyuk siymolardan biri bo'ldi desak adashmaymiz.

ADABIYOTLAR:

1. Bobirovich, Q. D. J. R. (2023). MAQSUD SHAYXZODA VA ABADIYATGA DAHLDORLIK. "GERMANY" MODERN SCIENTIFIC RESEARCH: ACHIEVEMENTS, INNOVATIONS AND DEVELOPMENT PROSPECTS, 9(1).
2. Islomovna, M. F. (2024). O 'ZBEK ADABIYOTINING ATOQLI NAMOYANDALARIDAN BIRI MAQSUD SHAYXZODNING "JALOLIDDIN MANGUBERDI" ASARI. Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi, 2(1), 89-92.
3. Islamovna, M. F. (2024, January). MAQSUD SHAYKHADEH-TWO FOLK DILBANDI. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS (Vol. 1, No. 1, pp. 189-92).
4. Mamurova, F. (2023). MAQSUD SHAYXZODANING ADABIY MEROSI. Бюллетень студентов нового Узбекистана, 1(11), 9-11.